

Солоспів

Культурно-мистецький часопис кафедри сольного співу

Львівської національної музичної академії ім. М. В. Лисенка

№ 3, 4 (21-22) вересень-грудень 2015 року

В цьому переконав слухачів концерт вокальної музики Урсули Шонгалєс, професора Лейпцигської музичної академії, який відбувся 24 вересня 2015 р. в Малому залі ЛНМА ім. М. Лисенка. Партію фортепіано провадив Іштван Соланський, що виступив – зрештою, вже не вперше! – гідним партнером досвідченої артистки (вона навіть звирялась, що кращого концертмейстера годі уявити, і що його рівень зробив би честь кожному навчальному закладу Європи).

Пісні релігійного змісту Людвіга ван Бетовена розкрили зовсім інший вимір художнього мислення останнього віденського класика: сприйнятливості зі стилістикою ораторій Г.Ф.Генделя та чутливим стилем (Empfindlichkeit) Ф. Е. Баха не плутати з його геніальним батьком!; вишуканість лірико-філософської рефлексії; відмінне від симфонічної експресії відчуття простору і часу переважали у вокальних монологах. Ці незвичні для хрестоматійного образу Бетовена риси дозволили збагнути його спадщину значно глибше, аніж «революційний пафос» його симфоній та сонат, яким нас годували всі радянські підручники. Так само несподіваним і таємничим постав перед слухачами Йоганнес Брамс у своїх піснях на народні тексти. У фольклорній поезії один із останніх романтиків відчитав ті художні символи і підтексти, в яких, як правило, відмовляють народному мистецтву. Рішуче від-

НЕВІДОМІ ШЕДЕВРИ ВОКАЛЬНОЇ КЛАСИКИ

Нам здається, що ми знаємо всю музику Л. ван Бетовена і нічого нового вже не відкриємо? І вокальна творчість Й. Брамса – вся, як на долоні, співана-переспівана? А Клара Шуман – славетна піаністка, дружина геніального романтика, але до вокальної музики не має жодного відношення? Отже, насправді, це зовсім не так і ще дуже багато чого відкривається у знайомій-незнайомій класичній спадщині, і далеко не всі шедеври (в тому числі й шедеври вокального мистецтва) дочекались свого належного пошанування.

мовившись від спрощеного і популярного трактування народнопісенних засад

гах на народні тексти Брамс представив нову естетику «фольклоризму», передба-

– хоча у власних «Угорських танцях», «Піснях кохання» та «Вальсах» він сам продемонстрував неперевершене розуміння демократичної природи популярного мистецтва! – у маловідомих вокальних сценах і моноло-

жив ті пошуки, які європейська композиторська спільнота здійснила лише на початку ХХ ст.

І на завершення концерту – пісні Клари Шуман. Без усякої натяжки на «гендерний підхід» і без поблаж-

ливого ставлення до жіночого музикування, можна стверджувати, що її пісні нічим не поступаються будь-яким знаним вокальним артефактам композиторів-чоловіків, в тому числі – і її власному. Філігранність мелодичної лінії, логічність драматургічного розвитку, свіжість гармонічних рішень, багатство фактури – все це свідчить про великий талант, який вона дійсно принесла в жертву: почасті своїй піаністичній кар'єрі, почасти плеканню творчості свого чоловіка, Роберта Шумана.

Рівень інтерпретації вокальних творів Урсули Шонгалєс завжди приваблює зрілістю, бездоганим художнім смаком, трактуванням кожної пісні як театральної сцени або монологу, позначеного багатством експресивних відтінків. Не форсуючи звук, не зловживаючи ефектами, вона насправді любить мистецтво в собі значно більше, аніж себе в мистецтві, користуючись відомою максимом К. Станіславського.

**Любов КИЯНОВСЬКА,
професор, доктор
мистецтвознавства**

**На фото:
Співає Урсула Шонгалєс,
Степан Соланський (ф-но)**

З Урсулою Шонгальс у нас вже визначилися сталі контакти. Професор охоче ділиться своїми викладацькими «секретами» з нашими молодими співаками, а це – ознайомлення з її вокальними методами, що ґрунтуються на великому виконавському та педагогічному досвіді, з застосуванням стильових принципів і напрямків, новаторського підходу до вокальної естетики в ділянці техніки, звукового забарвлення та розуміння стилю. То ж не випадково, що цього разу професор Пилатюк вручив п.Урсулі Шонгальс Диплом Почесного професора нашої академії, відзначивши її вагомий внесок у справу спільного виховання студентів-вокалістів.

А далі розпочалося цікаве дійство, яке спонукало учасників та усіх присутніх зануритись у світ педагогічної майстерності нашої гості.

До занять з чудовим музикантом зголосилося чима-

МАЙСТЕР-КЛАС ПОЧЕСНОГО ПРОФЕСОРА ЛНМА УРСУЛИ ШОНГАЛЬС

«Спілкування митців та виконавців – представників різних євро-пей-ських культур – на рівні спільних мистецьких проєктів (а це концерти, різноманітні презентації, творчі зустрічі, міжнародні конференції, обмін студентами, майстер-класи) останнім часом стає щораз частішим та результативнішим. Особливо тісними є наші творчі контакти з німецькими митцями», – з такими словами ректор нашої академії професор Ігор Михайлович Пилатюк виступив на зустрічі-майстеркласі, який 23 вересня 2015 р. провела вже добре нам відома п.Урсула Шонгальс, прекрасний музикант-виконавець та педагог, професор Лейпцігської музичної академії.

ло наших студентів, які виявили неабияке зацікавлення процесом невимушеного і творчого спілкування. Серед них – Юрій Гадзецький, Віталій Роздайгора, Микола Тютюк, Наталя Кухар, ін., рівень підготовки яких дозволив їм підпорядкуватись усім вимогам та побажанням професора.

Професор Шонгальс відзначила достатньо хорошу підготовку наших вихованців та запропонувала низку

порад і побажань, які відносяться до особливостей виконавського стилю, значення та розуміння поетичного тексту, запропонувала низку прийомів, що спонукають до вироблення відчуття свободи «інструменту» співака тощо. При цьому професор майстерно знаходила індивідуальні підходи до кожного учасника майстер-класу, тим самим засвідчивши високий рівень професіоналізму.

Безумовно, кожна зу-

стріч з цікавими особистостями збагачує, а ознайомлення з їхніми вокальними методиками сприяє збагаченню власного досвіду та дозволяє пересвідчитись у результативності вокальних методів, котрі застосовуються у роботі зі студентами нашої кафедри.

**Людмила БОЖКО,
нар. арт. України,
зав.кафедрою
сольного співу ЛНМА**

«ДОН ЖУАН» В.А.МОЦАРТА: ТРАДИЦІЇ ЛЬВІВСЬКОЇ МОЦАРТІАНИ

На жаль, тривалий час сценічні постановки моцартівських опер залишались великою, але недосяжною мрією львівських меломанів. І ось протягом двох років ця прикра прогалина була заповнена – в 2013 році на сцені Львівського національного театру опери і балету ім. Соломії Крушельницької з великим успіхом відбулась прем'єра «Чарівної флейти», а 27 квітня 2015 року вперше після кількох десятиліть перерви світло рампи побачив «Дон Жуан» (Подаю назву опери так, як її прийнято транскрибувати у нас, але взагалі правильніше зберігати правопис італійського оригіналу лібрето і позначати як «Дон Джованні»).

«Родзинкою» вистави стала участь у складній, вельми віртуозній у більшості вокальних партій, і водночас філософсько-символічній за

Львівська «моцартіана» в її найширшому сенсі в європейському просторі займає особливе місце. До цього спричинилась і тридцятирічна діяльність молодшого сина геніального віденського класика, Франца Ксавера, у нашому місті; і одна з перших поза Віднем постановок «Чарівної флейти»; і урочисті ювілейні святкування в 20-х роках XIX ст., коли поняття «ювілейних дат» для видатних митців ще не набуло такого значення в культурному житті. Тож кожне виконання програм з творів В.А.Моцарта – чи то симфонічних, чи клавірних, чи хорових, а особливо оперних, завжди викликає закономірний резонанс не лише у фахівців, але й в демократичній аудиторії.

змістом опері, яку сам композитор окреслив багатозначно: *dramma giocosa*, тобто весела драма – юних виконавців, студентів та нещодавніх випускників вокального факультету Львівської національної музичної академії ім. М. Лисенка. Зрештою, як підкреслив у вступі після прем'єри ректор академії професор Ігор Пилатюк, ініціатива постановки належала саме студентам. Це вони з усім максималізмом юності відважились сягнути до опери, що

заслужено вважається одним із «пробних каменів» вокально-сценічної майстерності і культури, вершиною, подолати яку під силу тільки зрілим і досвідченим артистам. Або дуже талановитим і наполегливим юним співакам. В цьому вони мали гарний приклад: ще в 1977 році до шедевр Моцарта звернулись тодішні вихованці Львівської консерваторії – партію Дон Жуана співав випускник Ігор Кушплер, інші провідні ролі теж дістались студентам. А в майбут-

ньому всі учасники того зіркового складу стали народними артистами і визначними співаками, що виступали на багатьох оперних сценах світу.

Загалом експеримент із поєднання творчої праці провідних фахівців оперного театру (режисера Василя Вовкуна, художника Тадея Риндзака, художника з костюмів Оксани Зінченко, балетмейстера Сергія Наєнка) та оперної студії ЛНМА ім. М. Лисенка (оркестр і хор, диригент Юрій Бервець-

кий, хормейстер Мар'ян Телішевський та солісти – випускники і студенти) пройшов вельми успішно. Результат не розчарував і підтвердив добру славу львівської театральної вокальної школи. Класична режисерська робота, традиційні костюми і символічні декорації, лише злегка «приправлені» деякими сучаснішими алюзіями (як вступне «посвячення в Дон Жуани» на тлі звучання увертюри чи вихід червоних і чорних масок) – були необхідні як слухачам, що не мали тривалої традиції сприйняття опер Моцарта і напевно чим сприйняли б надто радикальні сценічні рішення шедевр XVIII ст., так і студентам, котрі повинні починати з фундаментального розуміння музичного класицизму і лише потім переходити до екстравагантних інновацій. Коректність і витриманість – ці переваги завжди добре сприймаються у класичних постановках, і їх проявили всі автори львівської сучасної сценічної версії: і режисер, і художники, і диригент. Щодо звучання оркестру думки розділились: декому з колег воно

видалось надто приглушеним, я ж вважаю, що такий рівень гучності був комфортним для солістів, ніде не заглушаючи їх.

Щодо солістів, то рецензент може дати оцінку лише першому складу, полишаючи на розгляд інших критиків оцінку наступних прем'єрних вистав й юних виконавців. П'ятикурсник Дмитро Кальмучин у титульній ролі та випускник Михайло Подкопаєв у ролі його вірного слуги Лепорелло показали себе з найкращого боку. Прекрасні голоси, добра вокальна техніка і відповідні зовнішні дані, свобода і невимушеність у створенні сценічного образу справили якнайкраще враження. Хоча і в їх інтерпретаціях не обійшло без деяких похибок (все ж відчувається відсутність театрального досвіду), проте цікавих і художньо переконливих моментів було набагато більше, так що не погіршу проти істини, коли скажу, що це була їх значна професійна перемога. Невдячна це справа – намагатись заглянути в майбутнє, але дозволю припустити, що якщо молоді спі-

ваки розвиватимуться і надалі так успішно, то на них чекатиме неабияка творча кар'єра. Серед виконавиць жіночих партій спеціально хотілося б відзначити випускницю Наталію Кухар в ролі Ельвіри, що винесла на сцену вдумливо і глибоко пережитий образ нещасливої закоханої. Якщо на початку ще відчувалося деяке її внутрішнє напруження, то фінальну арію вона виконала просто блискуче.

До інших виконавців зауважень більше: Антоніна Лісогорська в ролі Донни Анни дуже ефектно постала у перших виходах, натомість у другій дії немовби «видохлась», і остання її арія випала не найкраще, навіть не завжди інтонаційно чисто. Тарас Різник (Дон Оттавіо) був артистично переконливим, в основному гідно і рівно провів свою партію, але вона потребує сильнішого голосу, особливо у верхньому регістрі, а в кульмінаційних епізодах – драматичніших відтінків. Зовні ефектна і граціозна, цікава артистично Надія Дубченко (Церліна) грішила фальшивою інтонацією. Різуватий, «не

моцартівський» тембр заважав сприймати комедійно-пасторальну постать Мазетто (Роман Балко). Розчарував Ігор Міхневич в ролі Командора, особливо в сцені на кладовищі, – теж через проблеми з чистотою звуку.

Сподіваюсь, що ці недоліки молоді співаки постраляються подолати вже в наступних виставах. Бо в музиці Моцарта немає за що схватись, прикрити якісь недотягнення віртуозними ефектними прийомами, відволікти увагу безвідмовними «швидше, голосніше, емоційніше». В ній втілена та ідеальна художня досконалість, яка не вибачає найдрібнішого промаху, як на сніжнобілому полотні одразу помічаєш найменшу плямку. І якщо вже згадувати метафору «храм мистецтва», то опери віденського класика чи не найбільше до неї пасують. Добре, що юні адепти сцени увійшли до цього храму, що перейнялись його величним духом, і тільки від них самих залежить, наскільки витривало і гідно вони зможуть у ньому служити.

Любов КИЯНОВСЬКА

ШТРИХИ ДО ТВОРЧОГО ПОРТРЕТА ТАМАРИ ДІДИК

17 вересня - ювілей (1935) оперної співачки (сопрано), народної артистки України, доцента кафедри сольного співу Львівської національної академії ім. М.В.Лисенка Тамари Софронівни Дідик.

Т.Дідик народилася 17 вересня 1935 року в містечку Ланівці на Тернопільщині. В родині співали всі, але ніхто тоді не міг подумати, що саме наймолодшій Тамарі (а була вона п'ятою дитиною) випаде щаслива співоча доля і вона стане професійною співачкою.

Навчалася Тамара Дідик у ланівецькій восьмирічній

школі. У 1951 році вступила до Львівського державного музичного училища ім. С.Людкевича, яке закінчила з відзнакою. У цьому ж році була прийнята до Львівської державної консерваторії ім. М.В.Лисенка. Її викладачем стала концертно-камерна співачка та піаністка Одарка Карлівна Бандрівська – племінниця й улюблена учениця славетної Соломії Крушельницької, якій вдалося на основі свого довголітнього і плідного педагогічного досвіду теоретично обґрун-

тувати методику навчання співу. Тамара Софронівна з великою вдячністю згадує свою наставницю, яка завжди була її радником і великим другом: «Усіма своїми здобутками я завдячую їй».

У 1960 році Т.Дідик закінчила повний курс зі спеціальності «сольний спів» з присвоєнням кваліфікації «опера, концертно-камерна співачка, викладач». Будучи студенткою консерваторії, працювала артисткою Львівського дра-

матичного академічного театру ім. М.Заньковецької (1957-1959 рр.).

Після завершення навчання Т.Дідик отримала два запрошення на роботу: у Київський та Львівський оперні театри. Потрібно було вибирати. Молода співачка залишилась у Львові. У 1960-1993 рр. – провідна солістка Львівського державного оперного театру опери та балету ім. І.Франка (тепер Львівський національний театр опери та балету ім. С.Крушельницької). У 1966 році співачка отримала звання заслуженої, а у 1975 році – народної артистки України (перша народна артистка серед солісток-співачок колективу Львів-

ської опери). У 1968 році поєднала своє життя з Олександром Врабелем, народним артистом України, провідним баритоном Львівського оперного театру, згодом професором Львівської консерваторії, з яким прожила 34 роки.

Голос приємного тембру, повного діапазону, яскрава зовнішність дали Тамарі Дідик змогу творити переконливі образи, різні за характером, композиторським почерком, стильовими ознаками, епохою. Вони завжди приваблювали своєю поетичністю та ліризмом, емоційним наповненням, національною характерністю. За словами мистецтвознавця О.Паламарчук, для розкриття образу кожної зі своїх героїнь Т.Дідик «знаходить неповторні нюанси, і кожен з них – цілісний характер, що переконує внутрішньою правдивістю».

Успіх супроводжував співачку з перших кроків її сценічної діяльності. «Хороший голос, музикальність, приємна манера сценічного поводження, принадливість молодості і краси не могли не захоплювати у молодій співачці» – писала «Советская музыка» (1962, № 10, с. 86) після гастролей львівської трупи у червні 1962 року в Москві. Тоді з молодих львівських співаків особливо відзначилися драматичний тенор З. Бабій та, власне, Т. Дідик. У підході до розкриття образів актриса ніколи не йшла протопорним шляхом. Характеризуючи творчий почерк молоді співачки, мистецтвознавець А.Терещенко писала: «Драматичний хист, який свого часу привів юну Тамару на сцену Львівського театру імені М.Заньковецької (тут вона виконала кілька своїх перших ролей), допомагав актрисі знаходити неординарне тлумачення характерів своїх героїнь».

У репертуарі співачки 52 партії, серед них: Леонора та Ельвіра («Трубадур», «Ернані» Дж.Верді), Маргарита («Фауст» Ш.Гуно), Мімі («Богема» Дж.Пуччіні), Недда («Паяци» Р.Леонкавалло),

Жанетта («Любовний напій» Г.Доніцетті), Мікаела («Кармен» Ж.Бізе), Церліна («Дон Жуан» В.А.Моцарта), Ганна («Зачарований замок» С.Монюшка), Єлизавета («Тангойзер» Р.Вагнера), Тетяна, Іоланта («Євгеній Онегін», «Іоланта» П. Чайковського), Земфіра («Алеко» С.Рахманінова), Марфа («Царева наречена» М.Римського-Корсакова), Емма («Хованщина» М.Мусоргського), Маша («Дубровський» Е.Направника), Луїза («Заручини в монастирі» С.Прокоф'єва), Ганна Главарі («Весела вдова» Ф.Леґара), Єлена, Антонія («Прекрасна Єлена», «Казки Гофмана» Ж.Оффенбаха), Адель та Розалінда («Лилик» Й.Штрауса), Анна («Украдене щастя» Ю.Мейтуса), Тетяна («У неділю рано...» В.Кирейка), Мирослава («Золотий обруч» Б.Лятошинського).

Український репертуар співачки доповнюють яскраво змальовані образи Галі та Наталки («Утоплена», «Наталка Полтавка» М.Лисенка), Галі («Назар Стодоля» К.Данькевича), Оксани, Одарки («Запорожець за Дунаєм» С.Гулака-Артемівського).

У 1960-1989 рр. Тамара Софронівна була учасницею майже усіх декад українського мистецтва у містах колишнього Радянського Союзу. Представляла українське мистецтво у Франції, Фінляндії, Польщі, Німеччині, Канаді, США.

З 1969 по 1987 рік Т.Дідик активно займалась і громадською роботою: вона була депутатом Львівської обласної ради семи скликань.

Співачка має фондові записи Національної телерадіокомпанії (понад тридцять творів), дві відео-програми на Львівському телебаченні і три фондові записи партій в операх «Золотий обруч», «У неділю рано...», «Назар Стодоля».

Від 1989 до лютого 2015 року Тамара Софронів-

на працювала викладачем сольного співу (з 1993 р. – доцент) на двох кафедрах: академічного співу та народних інструментів Львівської державної консерваторії ім. М.В.Лисенка (тепер Львівська національна музична академія ім. М.В.Лисенка), поєднуючи педагогічну діяльність з роботою у театрі (до 1993 р.).

Викладацька робота виявилася не менш плідною, аніж виконавська. Вона виховала плеяду співаків, які працюють солістами в оперних театрах, філармоніях, викладають у музичних навчальних закладах України, а також за її межами. 11 студентів стали лауреатами міжнародних, національних та всеукраїнських конкурсів. Серед них: Н.Курильців – лауреат міжнародного конкурсу української пісні та романсу, солістка Львівської опери, Н.Ковальова – солістка Дюссельдорфської опери (Німеччина), лауреат міжнародних конкурсів, О.Притолок – соліст Дармштадтської опери (Німеччина), лауреат Міжнародних конкурсів, З.Орлова – солістка Львівської філармонії, Гран-прі конкурсу українського романсу, лауре-

ат міжнародного конкурсу, Д.Губ'як – лауреат міжнародного конкурсу, Р.Калин – лауреат міжнародного конкурсу, чотириразова володарка Гран-прі у номінації «викладач вокалу», М.Жехович – Гран-Прі міжнародного конкурсу української пісні та романсу, Гран-прі всеукраїнського конкурсу Теодора Терен-Юськівка, дипломант всесвітнього конкурсу Пласідо Домінго.

Дотримуючись у своїй педагогічній роботі настанов О.Бандрівської, Тамара Софронівна підготувала і видала методичний посібник «Вправи для постановки голосу і розвитку вокальної техніки» (2004 р.) з коментарями щодо призначення кожної праці на основі уртекстів своєї вчительки, присвятивши їй цю працю; порядкувала й видала збірники: «Колядки», «Пісні родинного серця» (стрілецькі пісні в обробці для бандури).

Зараз Тамара Софронівна на заслуженому відпочинку. Вона завжди була віддана своїй роботі; працювала, чуйна, глибоко людяна. Своїм вихованцям прагнула прищепити хороші вокально-технічні та виконавські навички, розвинути найкращі фахові риси.

Зичимо шановній Тамарі Софронівні міцного здоров'я, душевного спокою та радості від подальших творчих успіхів її вихованців.

**Мирослава ЖИШКОВИЧ,
кандидат
мистецтвознавства**

**На фото:
Тамара Дідик (Ельвіра) в
опері "Ернані" Дж.Верді**

Роман Вітошинський: Залишайте людям такі емоції і спів, щоб вони хотіли слухати вас ще і ще...

Народився митець 7 листопада 1940 року в м. Мононастирська на Тернопільщині. У 1964-1969 рр. навчався у Львівській державній консерваторії ім. М.В.Лисенка у класі професора О.Дарчука. З 1968 р. – соліст Львівської опери. У репертуарі співака десятки оперних партій, серед яких Альфред, Герцог («Травіата», «Ріголетто» Дж.Верді), Надір («Шукачі перлин» Ж.Бізе), Альмавіва («Севільський цирюльник» Дж.Россіні), Рудольф («Богема» Дж.Пуччіні), Ернесто («Дон Паскуале» Г.Доніцетті), Ликов («Царева наречена» М.Римський-Корсаков), Ленський («Євгеній Онєгін» П.Чайковський), Володимир («Дубровський» Е.Направник) та ін. Співак брав участь у декадах українського мистецтва в республіках колишнього Радянського Союзу. Проводив широку концертну діяльність, гастролюючи у містах Канади, Франції, Швейцарії, Лівії, Польщі, Угорщини. Співав в оперних театрах Санкт-Петербурга, Мінська, Казані, Києва, Одеси та ін. З 1980 року Роман Зенонович працює у Львівській національній музичній академії на кафедрі сольного співу, з 1997 р. – доцент. Серед його випускників – співаки-солісти О.Лихач, О.Лановий, П.Толстой, ін.

Цікавим видається шлях становлення Вітошинського співака, його погляди на окремі аспекти виконавського мистецтва.

З ювілянтном розмовляла театрознавець Вікторія Снігурова.

– Романе Зеноновичу, хочу задати Вам доволі розповсюджене, однак важливе, на мою думку, питання: розкажіть, коли у Вас проявилось зацікавлення до співу?

7 листопада відсвяткував свій славний 75-літній ювілей Роман Зенонович Вітошинський – відомий оперний співак (тенор), народний артист України, професор кафедри сольного співу ЛНМА, лауреат міжнародної премії Національної спілки театральних діячів України.

– Зацікавленість до вокалу проявилась ще у шкільні роки. Вдома у мене була радіола, я часто слухав музику на пластинках, які сам купував, і співав. Любив слухати народні пісні, а не класику. Я не знав, що таке опера, мені здавалось, що це спів без мелодії. Також, у 50-х роках, вдома провели радіо і через такий собі приймач можна було теж чути спів виконавців.

– А якими були перші кроки до вокальної самореалізації?

– Оразу після школи я почав працювати на тютюновій фабриці на Тернопільщині, де було організовано хор, у якому повинні були брати участь працівники. Саме там я і почав співати. Згодом мені дали заспівати соло у пісні «Закувала та сива зозуля». Потім ми їздили до Тернополя виступати, зустрічати приїзд Хрущова у приміщенні театру, і так я вперше опинився на сцені в якості соліста хору, у якому співав два роки.

– Ваш подальший вокальний розвиток – яким він був?

– Після вище названого виступу на мене зверну-

ли увагу, і викладачка тернопільського музичного училища Надія Ткач запропонувала мені поступити до цього навчального закладу. Провчився там три роки. Моїм викладачем став Ігор

Краснопольський. Вже відбувалася більш професійна робота над голосом, а щодо виступів, то сам придумував, як буду виконувати пісню, який створюватиму собі образ. Навчаючись на другому курсі училища, взяв участь у відбірковому регіональному конкурсі вокалістів музичних училищ і після вдалого виступу потрапив до фіналу республіканського конкурсу у Києві, учасники якого отримували рекомендацію на вступ до консерваторії.

Отож після закінчення

училища я одразу приїхав до Львова поступати у консерваторію ім. М.В.Лисенка. Один рік я прочився у Марії Петрівни Сіверіної. Вона займалася виключно з жіночими голосами, і тому їй було не просто зі мною працювати. Марія Петрівна попросила, щоб мене перевели на навчання до її чоловіка Остапа Йосиповича Дарчука, в якого я успішно прочився з другого до п'ятого курсу.

– Чи були у Вас на той час улюблені виконавці-кумири?

– Колись не було телебачення, якісного радіо чи розповсюджених записів, яких би можна було почути. Ще в училищі я дізнався про таких оперних співаків СРСР, як Лемешев, Козловський. Переважно слухав тенорів, бо викладачі казали, що краще слухати такий тембр голосу, який в тебе самого. Ніхто майже не знав про зарубіжних співаків, бо люди не мали можливості виїжджати з країни і пізнавати щось

нове. Я знав зі слів про таких артистів, як Енріко Карузо, Ян Кепура, але не чув їхніх голосів і не знав, як вони виглядають. Аж у консерваторії, на уроках музичної літератури, викладач нам включив записи співаків. Майже неможливо було почути когось із зарубіжних виконавців, бо ті солісти до нас не приїжджали, а нам поїхати за кордон було практично нереально. Повернувшись до названих вже мною співаків Лемешева та Козловського. Вважалося колись, що це

взірці оперного виконавського мистецтва. Але потім вже, коли люди почали чути інші голоси, могли порівняти, і виявили, що це не зовсім так, і насамперед – манера. Тому стало зрозуміло, що все – у порівнянні.

– Якою була Ваша подальша діяльність після закінчення консерваторії?

– Відразу після консерваторії в 1968 році мене прийняли на посаду соліста до нашого Львівського театру опери та балету імені Івана Франка, тепер – імені Соломії Крушельницької. З мого випуску прийняли тільки мене і ще одного баса, який згодом поїхав з країни, а я так і залишився тут. І так склалося, що я закінчував консерваторію з вивченою партією Ленського з опери «Євгеній Онегін» Чайковського і нею я розпочав свою творчу діяльність у театрі. Режисером-постановником був н. а. СРСР Олександр Гай. Він викладав у консерваторії режисуру, вів оперний клас, сам був режисером драматичного театру, але цю оперу в оперному театрі ставив він.

– Щодо Ваших улюблених партій, чи існують такі?

– Це доволі складне питання, бо коли ти вчиш якусь річ, починаєш над нею працювати, пізнавати, то вона поволі стає тобі рідною і сказати, що якась із них є улюбленою чи ні, – важко. Але скажу так: коли голос звучить на всі двісті відсотків, то будь-яка партія стає улюбленою! А коли ти не звучиш, то ти мучишся, люди біля тебе мучаться і вже важко це назвати улюбленим. Але пригадуючи зі своєї діяльності, можу виокремити партію Надіра з опери «Шукач перлів» Жоржа Бізе. Вона мені музично імпонувала.

– А з якими режисерами Вам пощастило працювати і чим вони Вам запам'яталися?

– Приїжджав до нас польський режисер Скальмовський, який поставив «Страшний двір» Монюшка, я був у ролі Дамази, також італійський режисер Ві-

шілія поставив оперу «Богема» Пуччіні, де я виконував партію Парпіньоля. Це такі два найяскравіших постановники, які мені найбільше запам'ятались. Приїжджали ще кілька інших, але вони не були високого професійного рівня, тому я їх навіть і не пам'ятаю.

Але ці режисери навчили нас, солістів, трохи поіншому діяти на сцені, розкутіше. Більше продумувати ролі, вдумуватись не лише в те, як ти співаєш, але і в те, як подати текст за допомогою акторської майстерності, яка не була у нас на високому рівні. Рідко, але ходили дивитись на вистави, в яких були задіяні наші колеги «через дорогу» в театрі ім. Марії Заньковецької, адже у них, акторів драматичного театру, рівень акторства знаходиться на вищому рівні. І так спостерігаючи, щось корисне для себе запам'ятовували.

– Чи існує експеримент у Вашій театральній діяльності?

– Не існує, бо я завжди знав, що режисер-постановник і диригент завжди праві. Їм збоку видніше, як має бути, це ж їхня робота давати нам завдання, а наша робота – виконувати їх. Звісно, бували режисери, які казали тільки як зайти і як вийти, а між тим робіть, як знаєте, то все артист намагається сам включати уяву і творити, тільки такі режисери не роблять зауважень, чи добре ти виконав дію, чи зле. Але таких, на щастя, було одиниці в моїй практиці. Більше можна було поімпровізувати вокально, коли диригент дозволяє заспівати то ширшим звуком, то пришвидшити темп, а з режисером – ні, як скаже, так і виконую. Хоча, якщо ти вже виконуєш партію не вперше,

а добре володієш матеріалом, то думаю, можна собі дозволити момент імпровізації, а можливо, влучніше слово – момент творчості?

– Хтось із приїжджих солістів запам'ятався якоюсь особливістю?

– На жаль ні, бо до нас колись не приїжджали високого рівня вокалісти. Це вже більше зараз приїжджають видатні солісти. Знаю, що приїжджав Іван Козловський, але я з ним не співав.

– Розкажіть про гастролі за кордоном. Що ко-

краще стати, коли співаєш, а де краще не заходити, і таке інше. Це і є мій досвід.

– Розкажіть про якийсь цікавий випадок із Вашої театральної діяльності...

– Одного разу режисер Алексеев запросив мене до Мінська заспівати у виставі «Дон Паскуале» партію Ернесто, бо у них тільки мала відбутися прем'єра і треба ж було так статись, що усі троє солістів, введені на цю роль, захворіли. Тому довелося мені рятувати ситуацію, їхати і співати.

– І ще кілька слів про Вашу викладацьку діяльність в музичній академії.

– Так, це ще один відповідальний пласт моєї роботи. У стінах консерваторії я почав викладати у 1980 році, але моя педагогічна діяльність розпочалася ще в 1971 році у Львівському музично-педагогічному училищі. Тому до консерваторії я прийшов з певним багажем педагогічних практичних знань. Надаю перевагу викладанню у тенорів, оскільки сам маю такий голос, і вважаю це правильним. Серед моїх випускників є солісти опери н. а. України Олег Лихач, Олег Лановий – нещодавній мій вихованець, який вже співає у театрі, Павло Толстой, який співає у Польщі. А про мої викладацькі здібності не мені судити. Напевно краще скажуть мої учні, колеги, а життя покаже...

– Вдячна Вам, Романе Зеноновичу, за цікаве спілкування і бажаю міцного здоров'я та усіляких гараздів на життєвій і творчій ниві.

Члени кафедри сольного співу та редакційної колегії часопису «Солостів» приєднують до побажань на честь Романа Зеноновича Вітошинського!

На фото: Н.Свобода (Ольга), Р.Вітошинський (Ленський) в оп. «Євгеній Онегін» П.Чайковського

рисного для творчої діяльності Ви перейняли?

– Свого часу я багато гастролював Україною, бував у Франції, Польщі, Канаді, Німеччині, Швейцарії, Угорщині та інших країнах. Будучи молодим, вперше приїжджаючи за кордон, я не знав, як будуть себе поводити ті місцеві артисти. А поводитись вони дуже толерантно, кожен виконував свою роботу, ніхто нікого не підставляв. Навпаки, якщо тобі щось не вдавалось, то соліст, який виконує ту саму роль, просто міг підказати, як буде краще виконати якийсь момент. І так деколи і формувались мої акторські навички, звідусіль назбирував щось нове. А ще, коли стоїш на величезній сцені, а зал, у який ти посилаєш звук, ще масштабніший, просто стоїш і замислюєшся – «Чи доспіваю я до останнього ряду?». Тоді місцеві актори радили, де

Від недавнього часу кафедра сольного співу нашої академії поповнилась новими кадрами викладачів, серед яких - Наталія Романівна РОМАНЮК, заслужена артистка України, солістка Львівського оперного театру та Лілія Олександрівна КОСТРУБА, концертно-камерна співачка, ініціатор та мистецький координатор багатьох творчих проєктів, - обидві випускниці класу доцента Т.О.Карпатської у Львівській консерваторії.

Заслужена артистка України, солістка Львівського оперного театру, лірико-колоратурне сопрано Наталя Романюк народилася 10 червня 1965 року у Львові. У 1991 р. закінчила Львівську державну консерваторію ім. М. Лисенка (клас доцента Т.О.Карпатської). 12 квітня 1990 р., будучи студенткою 4 курсу, дебютувала на сцені Львівської опери в партії Віолетти («Травіата» Дж.Верді). З цього

часу вона – солістка Львівського національного академічного театру опери та балету ім. С. Крушельницької. Поціновувачі оперного мистецтва відразу відзначили, що співачка володіє добре поставленим гнучким голосом приємного тембру, широкого діапазону. Якось в одному інтерв'ю Н.Романюк зауважила: «Моя найвища нота – 2300 коливань голосових зв'язок за секунду».

У її репертуарі партії в операх: Віолетта, Джільда, Оскар, Анна («Травіата», «Ріголетто», «Бал-маскарад», «Набукко» Дж.Верді), Розіна («Севільський цирульник» Дж.Россіні), Мюзетта («Богема» Дж.Пуччіні), Еврідіка («Орфей та Еврідіка» Х.-В.Глюка), Мікаела, Фраскіта («Кармен» Ж.Бізе), Перша дама («Чарівна флейта» В.-А. Моцарта), Бригітта («Іолан-

та» П. Чайковського), Перша жінка Ю.Мейтуса («Украдене щастя» Д.Верді Адіна Г.Доніцетті «Любовний напиток»), Сопрано («Карміна Бурана» К.Орфа), Пастух («Тангойзер» Р.Вагнера), Аретей («Алкід» Д.Бортнянського), Половецька дівчина («Князь Ігор» О.Бородіна), Марильця, Оксана («Тарас Бульба», «Різдвяна ніч» М.Лисенка); в оперетах – Розалінда, Адель («Лилик» Й.Штрауса), Арсена («Циганський барон» Й.Штрауса), Анна Главарі («Весела вдова» Ф.Легара), ін.

Творче життя Наталі Романюк – активне та насичене. Ще у 1992 році, у першу річницю Незалежності України, виступила у концерті, який відбувся у київському палаці «Україна», з вальсом Арді-

НАШІ ЮВІЛЯНТИ

Наталія Романюк: завжди бути у формі – вища ознака професіоналізму

«Галичина» разом з народними артистами України Р.Вітошинським та С.Степаном.

Упродовж усіх років праці в театрі гастролювала по країнах Європи та Азії: Англія, Голландія, Німеччина, Польща, Австрія, Данія, Катар, Ліван. У Швейцарії з Львівською оперою виконувала партію Віолетти. Знаменним був перший оперний спектакль нашої опери у мусульманському Катарі – також з Ві-

олеттою у «Травіаті». У складі трупи театру брала участь у виставі «Кармен» у Бейруті. Співпрацює з сучасними композиторами, зокрема Аллою Сіренко, Валерієм Квасневським. Так, на експериментальній сцені театру «Ковент Гарден» співала партію Лайми в опері А.Сіренко «Золотий пінгвін», а також знялася у фільмі, присвяченому Лесі Українці, де виконала романси В.Квасневського на тексти української поетеси.

З вересня 2003 року Наталя Романюк почала працювати у Львівській музичній академії, поєднуючи викладацьку роботу з виконавською діяльністю.

З вересня 2003 року Наталя Романюк почала працювати у Львівській музичній академії, поєднуючи викладацьку роботу з виконавською діяльністю.

З вересня 2003 року Наталя Романюк почала працювати у Львівській музичній академії, поєднуючи викладацьку роботу з виконавською діяльністю.

На фото:

1. *Н.Романюк*
2. *Н.Романюк (Джільда), О.Сидір (Ріголетто) в оп. "Ріголетто" Дж.Верді*
3. *Н.Романюк (Розіна), О.Лихач (Альмавіва) в оп. "Севільський цирульник" Дж.Россіні*

церах у багатьох районних центрах та селах Львівської області з оркестром

Лілія Коструба: творити та пізнавати нове

Народилась Лілія Коструба 1 жовтня 1960 р. в м. Золочеві Львівської області. З п'ятирічного віку навчалась в музичній школі гри на скрипці, але через велике бажання співати, перейшла в клас бандури (викладач – М.О.Фенькеші). Вже тоді, виступаючи як солістка ансамблю народних інструментів та у складі ансамблю бандуристок у багатьох містах України та за кордоном (Швейцарії, Польщі), юна співачка стала лауреатом багатьох фестивалів та конкурсів.

За роки навчання у Львівському музично-педагогічному училищі ім. Філарета Колесси, яке закінчила у 1980 р. з відзнакою, Лілія Коструба багато виступала з концертними програмами. Після закінчення училища стала артисткою Заслуженої хорової капели «Трембіта», а у 1981 р. вступила на вокальний факультет Львівської державної консерваторії ім. М.В.Лисенка, де навчалась в класі сольного співу доцента Т.О.Карпатської та камерного співу у професора М.О.Логойди. Під час навчання в консерваторії працювала солісткою ансамблю народної музики «Бар-

вінок» Львівської Залізниці. Після Чорнобильської катастрофи, в червні 1986 р. виступала з концертами перед учасниками ліквідації наслідків аварії в Київській області. У 1988 р. при Палаці ім. Гната Хоткевича створила театр-студію оперети.

З 1990 р. Лілія Коструба – солістка Львівської філармонії. За цей час вона підготувала багато концертних програм, до яких увійшли твори композиторів різних епох та країн. Репертуар співачки включає в себе оперні арії, твори кантатно-ораторіального жанру, романси, обробки народних пісень. Вона виконує музику європейських композиторів доби бароко, віденських класиків, австро-німецьких романтиків, французьких, іспанських, польських, російських авторів (усі твори співає мовами оригіналу),

українських композиторів минулого і сучасності. Відомою є її співпраця з багатьма диригентами: Ю.Луцвімом, І.Юзюком, В.Сивохіпом, М.Юсиповичем, Р.Філіпчуком, С.Золотарьовим, Ю. Бервецьким та ін., під орудою яких виконала сопранові партії в творах кантатно-ораторіального жанру (Дж.Перголезі, А. Кальдара, Й.Гайдна, Р.Шумана, В.А.Моцарта), співає з багатьма оркестрами.

У її репертуарі партії з опер: Дж.Верді «Травіата» – Віолета; Й.Штраус «Летюча миша» – Розалінда; С.Гулак-Артемівський «Запорожець за Дунаєм» – Оксана; С.Рахманінов «Алеко» – Земфіра; К.Молчанов «А зорі тут тихі» – Соня; М.Лисенко «Пан Коцький» – Зайчик.

Сопранові партії: Дж. Перголезі «Stabat Mater»; А. Кальдара «Dies irae»; Й.Гайдн «Сім слів Ісуса Христа»; Р.Шуман «Requiem»; В.А.Моцарт «Requiem»; Й.Брамс «Пісні кохання» ор.52, «Нові пісні кохання» ор.65.

Лілія Коструба виріз-

внена ідей, які успішно втілює на сцені. З нею співпрацювали і підготували кілька програм (з творів А.Кос-Анатольського, Остапа Нижанківського, Нестора Нижанківського, австро-німецьких композиторів, Й.Брамса, Ф.Шопена, С.Рахманінова) професори Львівської Національної музичної академії ім. М. Лисенка – заслужена артистка України професор Ярослава Матюха та професор Лідія Ніколаєва.

У репертуарі співачки чільне місце займає українська музика, широко представлені твори західноукраїнських авторів, які вона невтомно пропагує. Це маловідомі або незаслужено забуті солоспіви, обробки народних пісень М.Лисенка, К.Стеценка, Я.Степового, О.Нижанківського, В.Матюка, Д.Січинського, С.Людкевича, В.Барвінського, Н.Нижанківського, Б. Дрималика, А.Кос-Анатольського, М.Колесси, З.Лиська, Б.Фільц, Ф.Надененка, Б.Янівського, М.Скорика, О.Козаренка та ін.

Лілія Коструба бере активну участь у концертах з нагоди ювілеїв видатних діячів української культури – Т. Шевченка, Лесі Українки. Вона була учасницею широкомасштабної всеукраїнської акції до 150-річчя від дня народження І. Франка. Багато виступає з концертами в різних містах України, з успіхом гастролювала за кордоном – у Швейцарії, Польщі, Чехії, Словаччині, Болгарії. Має записи на Львівському радіо і телебаченні. За цікаві концертні програми та високий рівень виконавської майстерності неодноразово була відзначена подяками.

**Члени кафедри
сольного співу
та редакційної коле-
гії часопису «Солоснів»
вітають ювілянтів
і бажають їм міцного
здоров'я, гарного твор-
чого настрою, плідних
мистецьких здобутків!**

няється високою культурою вокалу, артистизмом, яскравим темпераментом, добрим смаком. Це людина творча, ініціативна, спо-

І все ж – що таке страх? Що стоїть за цією завульованою примарою, яка часто відбирає на сцені половину можливостей студента та велику долю важкої, копійкової праці викладача і концертмейстера.

Страх має велике розгалуження коренів, що в певній ситуації намагаються породити свої плоди у свідомості чи підсвідомості людини. Першим у переліку причин страху стоїть наше еґо, а далі: найсильніший страх – страх смерті, страх болю, страх втратити когось або щось, страх неприйняття, страх злочину, людського упередження, зради, війни, катаклізмів, насильства, руйнації, голоду, страх невідомого, страх Бога, темних сил, страх життя, власної неповноцінності, невпевненості у своїх силах і можливостях, страх відокремлення від Божественної благодаті і т.д. Ми починаємо сумніватися у повсякчасній присутності Бога в нас, його милості і допомозі, і, в результаті, відчуваємо самотність і незахищеність, які породжують страх. Та це ілюзія, якщо ми згадаємо фундаментальну космічну концепцію – «Бог – це усе існуюче» і тоді, безперечно, ніяк не можемо бути відокремленими від Нього. Адже все в творінні являється частиною цілого.

Ми дозволяємо собі сумніватися у всюдисутності Творця, у Його повсякчасній присутності у нашій внутрішній духовній природі і тоді починаємо вірити в те, що ми неартісна піщинка в масштабах космосу, віримо у своє безсилля, сумніваємося у здатності змінити події та обставини нашого життя, скерувати їх у потрібному напрямку. Тоді намагаємося винити у своїх бідах інших людей, шукати, на кого б звалити відповідальність за наші негаразди, які є результатом не забудькуватості Бога чи Його відсутності, а прямим наслідком наших вчинків, наших думок. Варто згадати слова Христа: «що сієте, те і жнете». Бог завжди з нами, тіль-

У процесі праці над голосом, майже кожен викладач вокалу зустрічається з проблемою страху – страху студентів перед виходом на сцену. Я хочу глибше проаналізувати цю проблему і з'ясувати реальні і вигадані причини, що стають «камнем спотикання» на нелегкій дорозі вокальної майстерності.

СТРАХ – ЦЕ ІЛЮЗІЯ

ки ми часто про це забуваємо.

Страх – це ілюзія, емоційний стан, який існує на всіх рівнях нашого ества. Хоч страх це ілюзія, та природа його така, що як більше ми на ньому концентруємося, віримо у його реальність, так сильнішим він стає, бо живиться нашою енергією. Страх потрібно витягти на світ Божий із підсвідомості і починати вирішувати цю проблему з джерела – знищити коріння страху. Та насамперед потрібно бачити емоційний аспект страху і вивчити його післання нам.

Виходячи на сцену, студента обезсилюють сумніви: чи зазвучить його голос, чи не гірше він заспіває, ніж інші, чи не забуде музичного або словесного тексту і т.д. Тут виступають у парі два «помічники» – еґо і страх. Та доки ми пам'ятаємо про своє еґо, ми зі страхом не розпроцаємося, бо страх – це продукт еґо. Страх живучий, бо є часткою розуму.

В кожному мить свого життя ми набираємося досвіду. Фізичне та емоційне тіла – основні посередники досвіду. Хоч досвід ми сприймаємо розумом, але наше тіло та емоції роблять його реальним для нас, посилюючи сигнали в наш мозок, де вони записуються в пам'ять. Коли ми «прокручуємо» негативний досвід у своїй пам'яті, то заново переживаємо свої емоції, страхи і... знову виходимо на сцену під їхньою еґідою. Якщо відкидаємо чи подавляємо думки страху, то вони повертаються у підсвідомість і створюють енергетичні блоки. Реактивний (реагуючий) розум – це частка під-

свідомості і доки ми будемо «бавитися» в ньому, доти будуть виникати думки страху. Найгірше, коли ми проектуємо думки страху в майбутнє: «А що, як я не зможу доспівати програму іспиту? А що, як згасьблюся? А якщо не витримаю, помру?». Виникає ціла низка абсурдних запитань, начисто стираючи з нашої пам'яті істину – думка має здатність матеріалізуватися, вона є енергією. От ми уже й запрограмували невдачу. То ж часто студент сам стає творцем свого невдалого виступу. Потрібно розірвати ланцюг і вийти з циклу страху – зупинити думку, бо коли думка відсутня – відсутній і страх. Маємо свідомо заглянути у лице страху і спитати себе: «Чого я боюся?». Страх – це ілюзія, те, що лише здається існуючим і реальним, а насправді, при пильній «препарації» виявляється повною ілюзією.

Страх буває фізичний і психологічний. Коли ми відчуваємо загрозу, стається великий викид адреналіну, виникає потреба діяти, потреба захисту. Та це не страх, а форма розуму тіла, що направляє наші дії. Психологічний страх – не небезпека, а результат уявних страхів з минулого досвіду. Оскільки обставини життя весь час змінюються, то результат не обов'язково буде таким як у минулому. Завжди потрібно пам'ятати: думки творять, вони є про роцтвами, які самореалізуються. Чого боїмося, що «прокручуємо» у своєму менталі, те і притягаємо до себе. Думка матеріальна, вона наче магніт притягає до нас усі негативні події, реалізує ті наші страхи,

які ми творимо у своїй свідомості. Мусимо очистити своє ментальне тіло від непотребу, що породжує усі наші негаразди, страхи, нещастя, і наповнити його любов'ю, добром, впевненістю у Божественній присутності в нашій душі, у своїх силах. Якщо, не дивлячись на все сказане, негативний досвід все ж мав місце у нашому житті, це означає, що ми притягнули досвід на рівні душі і на ньому повинні чогось навчитися. Не програмуймо у нашій свідомості негативних ситуацій, бо цим ми даємо «зелену дорогу» невдачам чи бідам. Бог є усе існуюче у всіх духовно-матеріальних світах, а ми Його частка. Отже, повсякчас знаходимося під Його Божественним захистом. Якщо ми сильно повіримо у це, то позбудемося усяких страхів і невпевненості.

Людина, як найвища форма Божественного Творіння, Його найдосконаліша модель, наділена усіма можливостями і якостями Бога, велика доля яких знаходиться в нас ще у латентному (сплячому) стані. Своїм недосконалим мисленням, своїми страхами ми ставимо заперуди духовному розвитку нашого ества, спотворюємо програму нашої еволюції як Божественної частки, закладену в нас Творцем. Якщо карма (доля) направила нас дорогою мистецтва, ми не повинні боятися надуманих страхів, а реалізувати свої можливості, з вдячністю творити співом красу, високі вібрації, які будуть сприяти очищенню людства від негативних, дестабілізуючих енергій та вести нас до вершин духа. Як я вже писала у попередніх працях – народитися співаком, музикантом – велика кармінна заслуга і це не випадково. Випадковостей не буває. Коли усвідомимо цю істину, тоді зрозуміємо, що Божественна допомога завжди з нами.

В науці існує теорія, що називається «принцип невизначеності», яка говорить, що «усі субатомні частки

оточені «полем невизначеностей». І коли ми погоджуємося на бажаний результат, частки починають діяти відповідним чином. Ми наділені Божественною волею такою потенцією, такою силою і можливостями, що маємо здатність керувати своєю свідомістю та програмувати її за власним бажанням, оточуючи своє «життєве поле» усіма вірогідними позитив-

ними подіями. Навчимося цьому мистецтву.

Як земний батько піклується про своїх дітей і оберегає їх, так і Отець Небесний не залишає нас, своїх дітей, без допомоги й опіки, та все ж чекає від нас самореалізації тих можливостей, які Він нам дав, чекає нашої любові до свого Творіння, чекає нашої праці на духовній дорозі, котра приводить на-

полегливих до вершин духа, до Богореалізації. Ця дорога дана кожній людині. Ми йдемо тією дорогою (хто швидше, хто повільніше) впродовж тисячоліть і багатьох інкарнацій (перевтілень). У біблійній притчі про блудного сина мова йде саме про цю дорогу і про велику радість Творця, коли «блудний син» повертається до Нього. Від нас залежить, хто який

відрізок дороги подолає, хто скільки докладе зусиль для досягнення основної мети наших життів – повернення Христосутностями в обійми істинного нашого Отця – Небесного.

Анна ДАШАК,
професор кафедри
сольного співу
ЛНМА ім. М.В.Лисенка

Сьогодні хочеться згадати про одну з талановитих співачок – ученицю Зофії Козловської та Адама Дідура у Львові – Євгенію Зарицьку, оперну та камерну співачку (мецо-сопрано), яка з успіхом виступала у багатьох країнах Європи та Америки, а після завершення виконавської кар'єри займалася педагогічною діяльністю у Парижі. В жовтні цього року минуло 105 років від дня народження мисткині.

Євгенія Зарицька народилася 9 жовтня 1910 року в містечку Рава-Руська, на Львівщині. Навчалася у Консерваторії Польського Музичного Товариства в (клас З.Козловської) та Львівській Музичній Консерваторії ім. К. Шимановського (клас А.Дідура, 1938).

У травні 1937 року завдяки старанням А.Дідура Євгенія Зарицька як учениця оперної студії при Консерваторії ім. К. Шимановського виступила на сцені Львівської опери в партії Елеонори («Фаворитка» Г.Доніцетті). «Gazeta Lwowska» від 19 травня 1937 року вмістила схвальну рецензію про виступ учнів оперного класу А. Дідура, які були зайняті у цій виставі. Про Є. Зарицьку знаходимо такі слова: «Леонору співала п. Зарицька з властивою їй поміркованістю та старанністю. Вона однак репрезентувала вже певний професійний артистичний досвід». У Львові Є.Зарицька співала також в операх «Пікова дама» П.Чайковського, «Сільська честь» П.Масканьї, «Севільський цирульник» Дж.Россіні.

Великий талант виявила Є.Зарицька і як камерна співачка. Про її сольний кон-

церт у Львові Р.Савицький у журналі «Українська музика» (1938, № 5) писав: «Дуже симпатичною і під мистецьким оглядом зовсім удатною імпрезою був вечір пісень та арий Гени Зарицької. Саме зіставлення прізвищ авторів (Гендель, Доніцетті, Бізе, Шуберт, Реґер, де Фальк, Барвінський, Н.Нижанківський, Людкевич, М.Колесса) і величезна різноманітність, а радше розбіжність їх стилів вказують на дуже поважні відтворення спосібностей і велику скалю виразних засобів стилістики». У рецензії на цей самий концерт С.Людкевич наголошував, що значні «голосово-технічні вальори співачки, й ще більше, її високе музикальне й артистичне почуття дозволили артистці віддати всім родам виконуваних творів те, що їм належне <...>. Також українські композитори, мабуть, можуть бути щиро зобов'язані співачці за справді мистецьке, стильове виконання. Словом, п. Г.Зарицька стає нині в ряди наших чоловічих оперних чи естрадних піонерів сольного вокального мисте-

цтва».

Однак молода співачка не зупинилася на досягнутому, а постановила продовжити вдосконалення вокальної майстерності, спершу у Відні (клас Анни Бар-Мільденбург). У 1939 році Є.Зарицька виїхала до Мілану для продовження вокальних студій. Дала ряд концертів у містах Італії, де поряд з творами італійських, німецьких, польських композиторів виконувала романси В.Барвінського, С.Людкевича, Н.Нижанківського, народні пісні. Італійська преса подавала схвальні, сповнені захоплення, відгуки на концерти співачки. Газета «Il Messaggero» писала: «<...> має вона талант, приємно позначений чарми... Її пестливий голос, яким вона моделює і кольорує з такою великою природністю, – є міміка молодої артистки, міміка, що вся є щирістю <...> Добрий смак і культура в доборі слів співного матеріалу, у здібності передавати твори в надзвичайному фразуванні, в інтелігентній мірі зітхань, пауз, композиційних інтерпретацій».

У 1939-1946 рр. Є.Зарицька виступала на оперних сценах Мілана («La Scala»), Риму, Неаполя, Венеції. У 1946-1952 рр. працювала в Лондоні («Covent Garden»); гастролювала в Парижі, Барселоні, містах Швейцарії, Алжиру. Серед її провідних партій були: Амнеріс («Аїда» Дж.Верді), Кармен («Кармен» Ж.Бізе), Марина Мнішек («Борис Годунов» М.Мусоргського), Керубіно («Весілля Фігаро» В.А.Моцарта). У 1958 році співачка виїздила з концертами до США (Нью-Йорк, Філадельфія, Чикаго). Вона талановито інтерпретувала твори Ф.Шопена, М.Равеля, М.Мусоргського, П.Гіндемита, німецьких романтиків Ф.Шуберта, Р.Шу-мана, Й.Брамса, Г.Вольфа.

Завершивши виконавську діяльність, з 1974 року почала займатися педагогічною діяльністю в Парижі. Померла Євгенія Зарицька 8 жовтня 1979 р. Похована у Парижі.

Мирослава
ЖИШКОВИЧ

ЖИТТЄВИЙ І ТВОРЧИЙ ШЛЯХ ЄВГЕНІЇ ЗАРИЦЬКОЇ

(до 105-ї річниці від дня народження)

Львівська вокальна школа у 30-і рр. ХХ ст. славилася іменами Чеслава Заремби, Зофії Козловської, Романа Орленка-Прокоповича, Романа Любінецького, Лідії Улуханової, Одарки Бандрівської, Олександри Любич-Парахоняк, Марії Сабат-Свірської, Адама Дідура та численних інших. У вокальних класах цих співаків та педагогів виховувалися талановиті співаки, які згодом в силу різних життєвих обставин осідали в інших країнах та здобували і примножували славу на іншій землі.

ЖИТТЯ – ЯК МАЙСТЕР-КЛАС

Пам'яті народного артиста України, професора ВОЛОДИМИРА ІГНАТЕНКА

Підтвердженням тому була триумфальна вистава-бенефіс з нагоди 70-річчя від дня народження митця, яка відбулася у січні 2010 року у переповненій залі Львівської опери, впродовж якої, під час виступу у фіналах з чотирьох опер: Р.Леонкавалло – «Паяци», Ж. Бізе – «Кармен», Дж.Верді – «Отелло», а також Ю.Мейтуса – «Украдене щастя», що складала програму того святкового вечора, а сам ювіляр ще раз засвідчив свою високу майстерність, бездоганність вокальної техніки і феноменальну акторську харизму.

Вражень після незабутнього урочистого святкування вистачило усім, кому пощастило тоді побувати на виставі, на довгі наступні п'ять років, які минули вже без Володимира Дмитровича... І тепер, на відстані часу, коли все ще нелегко збагнути несподівану гірку втрату, – необхідно дбайливо зібрати, уважно дослідити і правдиво розкрити значення того внеску до коштовної скарбниці української духовної культури, який зробив знаний актор і педагог, – непересічна особистість із виразною індивідуальністю.

Про непростий життєвий і творчий шлях В.Ігнатенка написано немало. Символічним був дебют його театральної кар'єри в опері М.Мусоргського «Борис Годунов», – адже, за задумом режисера, а точніше, – за велінням долі, його герой не вийшов, а переможно в'їхав на сцену на білому коні! Ймовірно, це було першою прикметою того, що згодом молодий співак посіде визначне місце в історії Львівського оперного театру зокрема та українсько-

Народного артиста України, професора Володимира Дмитровича Ігнатенка пам'ятають не тільки друзі і колеги з Львівського національного театру опери і балету ім. Соломії Крушельницької, де він понад півстоліття віддано служив високому мистецтву, виконуючи провідні ролі у багатьох репертуарних виставах, а також не тільки педагоги і студенти з Львівської музичної академії ім. М.В.Лисенка, де він був завідувачем кафедри сольного співу, – блискучий талант співака назавжди залишив яскраві враження у серцях багаточисленних шанувальників академічного оперного мистецтва.

го музичного мистецтва загалом.

З плином часу талановитий митець стає майстерним педагогом. Не один десяток років народний артист України Володимир Дмитрович віддав викладацькій діяльності у Львівській музичній академії, за цей період з його класу вийшла ціла когорта висококласних професійних співаків, і серед них – низка лауреатів і дипломатів престижних міжнародних та державних конкурсів.

Також, з 1999 по 2000 рік, професор В. Ігнатенко провадив уроки вокалу для майбутніх артистів драматичного театру у Львівському національному університеті імені Івана Франка, одержавши запрошення від народного артиста України, професора Богдана Миколайовича Козака, – незмінного завідувача (а згодом, декана нового факультету культури і мистецтва) новоствореної кафедри театрознавства і підготовки актора. Нетривалий

час він також сполучав викладання й на іншій кафедрі цього факультету, – ка-

фаєдрі музичного мистецтва. Автору статті пощастило увесь цей період бути концертмейстером у його вокальному класі і спостерігати за захопливим процесом прищеплення молоді головних засад класичного співу, адже кожний урок педагога можна охарактеризувати, як високопрофесійний майстер-клас.

Безумовно, вимоги до

підготовки фахових співаків академічних театрів та розвиток голосових даних драматичних акторів (як і шкільних вчителів) значно відрізняються, у відповідності до кінцевої навчально-виховної мети. Іноді траплялися такі випадки, коли дехто з молоді, маючи беззаперечне мистецьке обдарування, був не дуже знайомий з нотною грамотою або не мав добре розвиненого музичного слуху. Володимир Дмитрович до своєї діяльності на кафедрі університету ставився з притаманною йому винятковою відповідальністю, ентузіазмом і творчим піднесенням, а до студентів – з вмогливістю, але й з унікальною терпеливістю, гуманністю та розумінням усіх обставин. Особистий багаторічний досвід і педагогічна майстерність допомагали професору розкрити у вихованців природний музичний хист, укріпити і розвинути голосовий діапазон, знайти індивідуальне темброве забарвлення.

Кожний урок неухильно розпочинався розспівками, яким відводився чималий час занять. До навчального плану входили вокалізи, обробки народних пісень, а також класика – нескладні барокові арії, романси вітчизняних та західноєвропейських композиторів,

фрагменти з опер, оперет, і мюзиклів, популярні ліричні твори. Виконувалися українські народні пісні та дуети в обробках А.Єдлічки, М.Лисенка, С.Людкевича, В.Войта, Д.Січинського, І.Воробкевича, А.Коціпинського, В.Косенка, М.Дремлюги, В.Верховинця, Я.Степового, О.Рубця, Я.Ярославенка, Р.Купчинського, Ф.Надененка, Д.Задора, тощо, італійські пісні в обробці Е.Куртиса та ін., романси В.Матюка, О. та Н. Нижанківських, Я.Лопатинського, авторські пісні О. Білаша, І.Шамо, Г. та П. Майбородів, М.Костецького, В. Верменича, А.Кос-Анатольського, Б.Янівського, В.Івасюка, І. Білозіра, О.Зелінського, Б.Весоловського, також неодмінно звучали фрагменти з опер «Наталка Полтавка» М.Лисенка і «Запорожець за Дунаєм» С.Гулака-Артемівського та найбільш доступні для аматорського виконання зразки російської (О.Даргомижський, М.Глінка, А.Рубінштейн, П.Чайковський, С.Рахмнінов, ін.) і західноєвропейської класики (Й.С.Бах, Г.Ф.Гендель, Дж.Перголезі, А.Скар-латті, В.А.Моцарт, Ф.Шуберт та ін.) – тобто, був представлений увесь спектр обов'язкового педагогічного вокального репертуару.

Володимир Дмитрович вимагав від своїх учнів дбайливого опрацювання матеріалу, розуміння стилю виконуваного твору, вказував напрями роботи над вимовою, артикуляцією, а також прищеплював риси артистизму та належної сценічної поведінки. Виконання кожного твору мало бути не буденним, а динамічним, з виразною емоційністю, студент повинен був розуміти і «пережити» стан і настрої героя, вчитися передавати це через спів. Авторитет професора, його особистий приклад, взірцеве виконання ним фрагментів творів у класі, а також можливість почути його в оперному те-

атрі, – надзвичайно імпонувало студентам, було чималим дійовим стимулом для правдивого формування їх свідомості, а також ефективним заохоченням до не легкої творчої роботи, ґрунтовним мотивуванням самодисципліни і джерелом зростання, – а відтак сприяло збагаченню загального інтелекту, розширювало об-

вихованців не тільки з свого предмету, – відвідуючи їх семестрові курсові вистави-іспити, він слідував за розкриттям кожної мистецької індивідуальності і тішився новим здобуткам.

Педагогічна діяльність народного артиста України, професора Володимира Дмитровича Ігнатенка на факультеті культури

тецтва) стала лауреатом II премії Міжнародного конкурсу «Мистецтво XXI століття» (2014 рік, м. Ворзель).

У лютому місяці 2015 року в залі Львівського національного оперного театру імені С. Крушельницької відбувся концерт-спогад «Людської пам'яті ріка», присвячений 75-річчю народного артиста України,

професора Володимира Ігнатенка, у програмі якого брали участь вихованці його класу з музичної академії.

Зворушливим було закінчення концерту, коли на екрані демонстрували фрагмент одного з інтерв'ю з професором, в якому він сказав, що задоволений виступом своїх студентів, адже «...відчувалося, що вони віддавали частинку свого серця слухачам». Дійсно, це було так, і це не могло бути інакше, – саме так їх вчив професор В.Ігнатенко, і саме з свого Вчителя вони беруть приклад.

Пристрасною творчою піднесеністю, правдивим талантом і невтомною натхненною працею, а та-

рції мистецької уяви.

Вихованці ставилися до професора В. Ігнатенка з великим пієтетом, вони обожнювали і шанували його, дбайливо і совісно готувалися до кожного уроку. Під впливом його яскравої творчої індивідуальності, усі вони, без винятку, починали захоплюватися вокалом і на випускних іспитах демонстрували гідний навчальний рівень виконання творів з програми.

Кожному своєму учневі Володимир Дмитрович щедро дарував частинку своєї великої душі. Він із зацікавленням спостерігав за фаховим зростанням своїх

і мистецтв у ЛНУ імені Івана Франка започаткувала високий професійний навчальний рівень підготовки майбутніх молодих спеціалістів з дисципліни постановки голосу (вокал) на обох кафедрах.

За час роботи у ЛНУ професор В. Ігнатенко підготував дипломанта I Всеукраїнського конкурсу молодих вокалістів Т. Терен - Юськівка (студент 2 курсу Максим Вишкварок (кафедра театрознавства і підготовки актора), 2006 рік, м. Львів), а згодом, вже після закінчення навчання, випускниця класу, магістр Іванна Штурмак (кафедра музичного мис-

тецтва) стала лауреатом II премії Міжнародного конкурсу «Мистецтво XXI століття» (2014 рік, м. Ворзель). У лютому місяці 2015 року в залі Львівського національного оперного театру імені С. Крушельницької відбувся концерт-спогад «Людської пам'яті ріка», присвячений 75-річчю народного артиста України,

**Наталія ЮЗЮК,
відмінник народної освіти України,
ст. викладач кафедри музичного мистецтва ЛНУ ім. І.Франка**

**На фото:
Професор В.Ігнатенко,
концертмейстер Н.Юзюк та студент С.Дудник на репетиції перед концертом.**

ВІКТОР ЛУЖЕЦЬКИЙ – СПІВАК, ПЕДАГОГ, ХУДОЖНИК. Пам'яті митця

Відійшов у кращі світи талановитий український оперний співак (бас), заслужений артист України (1975), педагог вокалу, художник-живописець Віктор Петрович Лужецький (7 серпня 1926 р. – 8 червня 2015 р.), людина доброго серця та щедрої душі.

Віктор Петрович народився в м. Миколаїв у родині робітників порту. В 1936 році сім'я переїхала до Новоросійська, де їх і застала війна. У 1942 році родину евакуюють до м. Бузулук Оренбурзької області. Тут юнак рік пропрацював на заводі токарем, а у 1943 році був призваний до лав радянської армії, прослуживши до 1951 року в авіації дальньої дії повітряним стрільцем-радистом.

Після демобілізації, виявивши неабиякий потяг до малярства, поступив на відділення живопису до Одеського художнього інституту (тепер – училище) ім. М.Б.Грекова у клас митців Л.Мучника, В.Токарева (1951-1956 рр.). За розподілом рік викладав у Ківерцівському (біля Луцька) культосвітньому технікумі.

Проте, ще під час навчання, підробляючи статистом в Одеському оперному театрі, В.Лужецький захопився оперним мистецтвом. Мав можливість ознайомитись із кращими взірцями оперного репертуару. Закортіло і самому спробувати свої сили у вокалі. Це спонукало його брати уроки співу в заслуженого артиста України С.Ільїна.

У 1957 році В.Лужецький став студентом Львівської державної консерваторії ім. М.Лисенка (клас співу нар. артиста П.Кармалюка). У 1962–1990 рр. – соліст Львівського театру опери та балету. Гастролював по містах України та Росії.

В оперному репертуарі співака – близько 100 партій, серед яких Карась («Запорожець за Дунаєм» С.Гулака-Артемівського),

Виборний («Наталка Полтавка» М.Лисенка), Бурунда («Золотий обруч» Б.Лятошинського); Бертран, Кочубей, Гремін («Юланта», «Мазепа», «Євгеній Онегін» П.Чайковського); Кончак («Князь Ігор» О.Бородіна),

Іван Хованський («Хованщина» М.Мусоргського), Сільва, Інквізитор, Маркіз («Ернані», «Дон Карлос», «Травіата» Дж.Верді), Лепорелло («Дон Жуан» В.А.Моцарта), Дон Базиліо («Севільський цирульник» Дж.Россіні); Ландграф «Танґойзер» Р.Ваґнера), Альвізе («Джоконда» А.Понкієлі), Дулькамара («Любовний напій» Г.Доніцетті) та багато ін. Освіта художника стала прекрасним доповненням для створення Лужецьким-артистом яскравих сценічних образів, адже кожен створений ним грим теж був витвором мистецтва.

Багато років виконавець вів активну концертну діяльність. Має фондові записи опер «Золотий обруч» Б.Лятошинського, «Довбуш» С.Людкевича, «Ріхард Зорґе» Ю.Мейтуса. Про нього створено

телефільм «Творчий портрет В.Лужецького».

З 1968 р. Віктор Петрович – старший викладач кафедри сольного співу Львівської державної консерваторії ім. М.В.Лисенка (тепер Львівська національ-

на консерваторія). Учасник численних персональних виставок (1978 р., Будинок актора; 1998 р., Палац мистецтв), а з 25 серпня по 20 вересня 2011 р. у музично-меморіальному музеї Соломії Крушельницької проходила виставка до 85-річчя співака, педагога, художника. На виставці були представлені портрети його колег-співаків, друзів, вчителів. Такі портрети, замальовки співак дуже часто створював під час гастрольних поїздок, у яких його незмінним супутником був мольберт, а в антрактах – папір і олівець. Серед його робіт: кілька портретів Павла Кармалюка, портрети Володимира Ігнатенка в ролі Каварадоссі («Тоска» Дж.Пуччіні) та в ролі Германа («Пікова дама» П.Чайковського), портрети Володимири Чайки та Романа Вітошинського, натюрморти, пейзажі.

Особливе зацікавлення викликає його картина «Віктор Лужецький серед своїх сценічних образів». На цьому полотні він наче розмірковує про свою сценічну творчість, перебуваючи в оточенні оперних персонажів: трагічного Мельника з «Русалки» Даргомижського, владного хана Кончака, донна Базиліо. А за ними – Кочубей з «Мазепи» Чайковського, Зарецький із «Євгенія Онегіна». Та найближче до автора – барвистий Карась із «Запорожця за Дунаєм». Саме ця роль була однією з найкращих у творчому доробку митця.

Мирослава ЖИШКОВИЧ

На фото: Автопортрет зі своїми образами-роботи художника В.П.Лужецького

Не стало талановитої піаністки та концертмейстера Ольги Остапівни Дарчук. Народилася Ольга Остапівна у Києві 1 січня 1947

Пам'яті піаністки, концертмейстера Ольги Остапівни Дарчук

року. Навчалася у Московській державній консерваторії ім. П.І.Чайковського (1965-1970, клас фортепіано Я.Мільштейна). Після завершення навчання працювала концертмейстером у Київській державній консерваторії ім. П.І.Чайковського (1970-1979) в класах сольного співу М.Кондратюка, Л.Руденко, К.Огнєвого та класі камерного співу Е.Акрітової, в оперній студії

консерваторії. У 1979-1988 рр. – солістка та концертмейстер Київської філармонії. Працювала зі співаками народним артистом України К.Огнєвим, заслуженим артистом України К.Столяром.

Як концертмейстер брала участь у Республіканському конкурсі вокалістів ім. М.В.Лисенка, Всесоюзних конкурсах вокалістів ім. М.Глінки. Від 1988 року – концертмейстер ка-

федри сольного співу Львівської державної консерваторії ім. М.В.Лисенка (Львівська національна академія). Працювала у класах сольного співу О.Дарчука, В.Лужецького, А.Липника, Р.Вітошинського, В.Дударя, класі камерного співу З.Максименко.

**Вічна їй пам'ять.
Кафедра сольного співу**

Але спершу – невелика інформація про творчі здобутки мисткині.

В.П.Чайка вокальну освіту здобула у Львівській державній консерваторії (клас проф. П.Кармалюка, 1956–1963 рр.). У 1963–1985 рр. – солістка Львівської опери. У репертуарі співачки – 42 партії в 36 операх, серед яких Джільда («Ріголетто» Дж.Верді), Розіна («Севільський цирульник» Дж.Россіні), Лейла («Шукачі перлів» Ж.Бізе), Адіна («Любовний напій» Г.Доніцетті), Анна («Дон Жуан» В.А. Моцарта), Антонія, Олімпія, Джульєтта («Казки Гофмана» Ж.Оффенбаха), Настка («У неділю рано зілля копала» В.Кирейка) та ін. Вела активну концертну діяльність, гастролювала у США, Канаді, Угорщині, Німеччині, Югославії, Польщі, Монголії, країнах Середньої Азії, Сибіру.

З 1983 р. Володимира Павлівна Чайка викладала сольний спів у Львівській державній консерваторії ім. М.В.Лисенка (тепер – Львівська національна музична академія). Була неодноразовим членом журі Міжнародних конкурсів вокалістів. Серед випускників Володимири Павлівни – лауреати та дипломанти міжнародних конкурсів, серед них: Є.Аудерська – лауреат Міжнародного конкурсу ім. Б.Бартока в Будапешті,

ОСТАННЄ ІНТЕРВ'Ю...

Пам'яті Володимири Чайки

Вже немає з нами милої, життєрадісної, дотепної, світлої людини – чудової оперної співачки (лірико-колоратурне сопрано), народної артистки України, професора кафедри сольного співу – Володимири ЧАЙКИ (2 квітня 1928 р. – 21 листопада 2015 р.). Сьогодні подаємо інтерв'ю заслуженого діяча мистецтва України Богдана Косопуда з Володимирою Павлівною, і як виявилось, останнє за її життя...

М.Рудь – лауреат Міжнародного конкурсу ім. А.Сарі (Польща), С.Соловій – лауреат ряду Міжнародних конкурсів, Н.Кузьменко – лауреат Міжнародного конкурсу ім. Ружицького (Польща), ін.

Володимира Чайка написала книгу споминів про свого педагога: «Павло Кармалюк. Життя та творчість актора, співака, вчителя» та методичний посібник «Мистецтво творити голосом (Значення психофізичного стану студента у розвитку його вокальної майстерності)». У 2008 р. за багаторічну плідну працю в галузі мистецтва і культури нагороджена Почесною відзнакою Міністерства культури і туризму України.

Слово Богданові Косопуду.

– Володимиро Павлівно, про свого вчителя

Павла Петровича Кармалюка Ви написали чудову і цікаву книгу. З віддалі часу – яка роль Павла Кармалюка у Вашому творчому формуванні? Як почалося Ваше навчання у професора?

– Павло Петрович – мій дорогий вчитель з Великої букви, якому вдалося вивести мене на широкий і довгий артистичний шлях. Я прийшла до нього після закінчення другого курсу консерваторії. До цього я два роки навчалася в Одарки Бандрівської. Але у мене не склалося із заняттями. Школа Бандрівської мені не підійшла. Треба було шукати виходу. Мені порадили звернутися до Кармалюка. Особливо на цьому наполягала концертмейстер Ірина Трохимівна Лавриненко, і після того, як Павло Петрович погодився мене взяти,

заради мене також перейшла до його класу. У мене була проблема «задаленого» звуку, від того мій голос зовсім «не йшов» на верхні ноти. Кармалюк дуже терпляче зі мною працював і по-маленьку йому вдалося знайти вихід з цієї ситуації... Він завше казав: «Спочатку природно говори, а потім співай». Тоді Павло Петрович був ще молодий викладач, а я була першою його студенткою як колоратурне сопрано. В цей час у нього вже навчалися Віктор Лужецький (бас), Славко Головчук (тенор), Славко Шовковий (тенор), пізніше Петро Ончул (баритон). Всіх студентів називав «голубе або голубонько» і навіть коли намагався бути з нами суворим, то це виглядало якось м'яко і людяно: «Голубе, ти дуже фальшиво співаєш» або «Голубонько, нот-

ний матеріал треба вчити ще й дома».

– До приходу в консерваторію Ви вже здобули вищу освіту у Львівському університеті, закінчили українську філологію, а факультативно ще й німецьку мову. На той час Ви були вже і заміжною...

– Аякже, я прийшла до консерваторії, як дама з вищого львівського товариства. Але, як і усі студенти, їла пиріжки за 3 копійки, ходила в кіно з товаришами і сідала в третій ряд як усі, бо близькі ряди були дешевшими.

А моя вчительська практика була дуже цікавою і потрібною. Після закінчення університету я працювала вчителем української мови та літератури у львівській школі № 43 (район вул. Городоцької). В цій школі колись працював О.Мишуга, видатний тенор (колишня гімназія Св. Анни), про це я дізналася пізніше. Вивчаючи творчість українських поетів та письменників, я старалася співати для своїх учнів романси та пісні на їхні вірші. Скажу, що це був результативний метод. Але мала багато проблем із завучем школи. Одного разу вона скликала педраду, щоб розповісти усім, чим я займаюся на уроках: «Она все время только поет, ничего не учит...» Учні ж, навпаки, мене дуже любили і з великим задоволенням навчалися і слухали мої уроки.

– Як ставився до зміни діяльності Ваш чоловік – художник-скульптор Яків Чайка? Там Ви були вчителем, а тут вчилися бути артисткою, та ще й оперною. Чи не противився він цьому...

– Ні, навпаки, він людина мистецтва і розумів, що талант дається Богом і його потрібно розвивати. Хоча... кожний чоловік хоче, аби дружина була вдома у фартушку, руки були б запрошені по лікті в борошні, варила смачні вареники і борщ.

– Розкажіть про свою родину, тата, маму...

– Родина у мене була

дуже музикальною. Мій батько Павло Йосипович Слота грав на багатьох музичних інструментах, мав гарний бас-баритон. Батько був викладачем іноземних мов, закінчив Львівський університет, мама також була вчителькою. За часів німецької окупації

два-три дні на тиждень ми всі вдома розмовляли німецькою мовою, а ще за Польщі вивчали польську. В п'ятирічному віці я легко спілкувалася трьома мовами – німецькою, польською та рідною українською. Часто вечорами співали різних пісень, романсів – на два, три голоси. Виконували навіть уривки з опери «Запорожець за Дунаєм» Гулака-Артемівського. Тато – Карась, мама – Одарка, брат – Андрій, я ж, звичайно, виконувала роль Оксани. Багато пісень та романсів Миколи Лисенка я навчилася від свого тата, він навіть на-

вчав мене грати на цитрі.

– До консерваторії Ви не прийшли просто так, бо хотіли співати. До цього Ви, мабуть, співали в самодіяльності, чи навчалися співу?

– Богдане, моє музикальне ество дозволило мені дуже швидко сприймати

що її голос було чути в кожному куточку залу, навіть коли говорила тихо. Наступного дня я прийшла до школи і на уроці, як Сумська, оголосила тему: «Інтимна лірика Івана Франка», на опорі, з чіткою дикцією. Учні повідкривали роти, мій голос звучав чітко, доступно і зрозуміло. Так само я почала співати і в хорі. Незабаром ми мали виступ на конкурсі в Києві. Хор Львівського будинку вчителя отримав першу премію і я, як солістка, також перше місце. Після такого чудового триумфу хору в Будинку вчителя вирішили поставити оперу «Катерина» М.Аркаса, мені довірили роль Катерини. Львівська газета «Вільна Україна» після прем'єри опери, що відбулася в театрі ім. М.Заньковецької, писала: «У Львові з'явилася нова молода, перспективна співачка Володимира Чайка». Після цього мої приятельки Марина Угляр та Ірина Лавриненко повели мене до консерваторії.

– О, дуже цікаво! Розкажіть про це докладніше!

– Прийшла я до консерваторії. Завідувачем кафедри був тоді Олександр Карпатський. Я заспівала йому романс Рубінштейна «Ночь» і «Соловейко» Кропивницького. Професор Карпатський підвівся і попросив усіх вийти, а мене – залишитися. «Сьогодні останній день ми приймаємо документи для вступу до консерваторії, не пропустіть». Я побігла додому, принесла свій університетський диплом і написала заяву до вступу. Серед 36 вступників, нас поступило шестеро, у тому числі і я, отримавши на вступних іспитах «відмінно». Так я стала студенткою консерваторії, а закінчуючи, через п'ять років, мала в своєму репертуарі сім партій, заспіваних в оперній студії: опери «Сотник» Вериківського, «Запорожець за Дунаєм» Гулака-Артемівського, в якій виконували ще одну дію (в палаці Султана за редакцією Людкевича), «Викрадення із сералю» Моцарта, «Тарас

Бубльба» та «Ноктюрн» Лисенка, «Алеко» Рахманінова і «Травіата» Верді.

– Цікаво дізнатися про Вашу першу виставу у Львівській опері, чи хвилювалися, чи були впевнені у своїх силах?

– Після завершення навчання мене запрошували до театру, але відразу не вийшло... Моєю дипломною роботою в консерваторії була партія Віолетти з «Травіати». Перш ніж заспівати цю роль, я спеціально з товаришкою, яка закінчила французьку філологію, ходила в архів і віднайшла газети 1920-х років, де були відомості про Марі Дюплессі (сам Ференц Ліст вчив її гри на фортепіано), багато читала про неї. Потім ходила до лікарні, аби побачити хворих на туберкульоз (сухоти). Хотілося поспостерігати, як хворі себе поведуть. Вони виглядали дуже дратівливими, збудженими, обличчя їхні були червоно-рум'яного відтінку. Було дуже сумно... Але мені хотілося докладніше пізнати поведінку хворої жінки, щоб цікавіше і глибше втілити її образ на оперній сцені.

Однак заспівати виставу мені не судилося. Студентка Дана Купиняк, як стало відомо пізніше, із заздрості і злості на Кармалюка, підступно насипала мені в термос до кави перекис водню... Горнятко кави я випила, не відчувши нічого, а за короткий час голос пропав. Не розуміючи, в чому справа, сама почала дивуватися, що сталося. В гримувальню прийшли друзі, підбадьорили мене. Викликали лікар-отоларинголога, дружину викладача Кобржицького. Вона оглянула мене, сказала, що все горло червоне, суцільна сухість, співати не зможу. Виставу було відмінено і мені три місяці

довелося лікуватися і мовчати...

– Трохи згодом, у 1961 році, Вас прийняли до театру і першою Вашою виставою була така «Травіата», та ще й разом з Павлом Петровичем Кармалюком!

– О, так! Павло Петрович (Жермон) хвилювався більше, ніж я, адже він на сцені зі своєю вихованкою! Стоячи біля мене, весь час підказував, як співати. Мені, як і іншим, молодим, недосвідченим, хотілося звуком всіх оглушити, а тут він мене контролює – «тихіше, менше звуку».

Трохи пізніше ми співали у «Шукачах перлів» Бізе – Кармалюк і його троє студентів: Павло Петрович – Зурга, я – Лейла, Ярослав Шовковий – Надір, Віктор Лужецький – Нурабад. Зрештою, потім у багатьох виставах ми були партнерами. Пригадую «Ріголетто»: я співаю арію Джільди, а Павло Петрович також співає зі мною, відкриває за мною рот. Після вистави диригент Юрій Луців говорив до Павла Петровича: «Ви так гарно відкрили рота на верхньому Чайчиному мі-бемолі!». І нота в мене вдалася чудово! Павло Петрович постійно слідував за моїм творчим життям, аналізував мої виступи, підказував, як краще відтворити сценічний образ. Досвід у нього був колосальний. За перший рік роботи в театрі я заспівала вісім оперних партій. Весь мій репертуар в театрі складався з 36 опер.

– Розкажіть про Ювілейну виставу «Ріголетто», в якій Павло Петрович у свої 70 співав партію Ріголетто. А усі головні ролі виконували його учні!

– Богдане, то незабутні враження... Ми всі дуже хвилювалися, я особис-

то стояла за кулісами і молилася за нього. Ми були піднесено-щасливі. Театр був переповнений, часті овації, вигуки «браво!»... Головні партії у виставі виконували його учні: Ріголетто – нар. арт. СРСР Павло Кармалюк, Джільда – Володимира Чайка, Герцог – Володимир Федотов, Спарафучіле – Віктор Лужецький, Граф Монтероне – Олександр Громиш, Марулльо – Олександр Чепурний. Партія Ріголетто є дуже складною з точки зору і сценічної, і вокальної майстерності. Павло Петрович справився з роллю чудово. У знаменитій арії – «Куртизани...» звучав прекрасно! Це була його улюблена роль. Зовсім не показував свого хвилювання, хоча, непевно, хвилювався, особливо за виступи своїх вихованців. На виставі були присутні сестри Павла Петровича і вся його родина.

– А Ваша найулюбленіша роль, найприємніша Вашому голосу оперна партія?

– Віолетта! Остання дія давалася найважче. Я настільки вживалася в роль, що постійно плакала, хоча добре розуміла: співак повинен контролювати свої емоції, а плакати мають слухачі... Минуло досить часу, аж поки я себе зуміла опанувати...

– Чи доводилося в театрі «виривати» партії для себе, боротися за ролі? Можливо, від цього залежала Ваша зарплатня?

– Ні, ніколи. Навпаки, мене «закидали» роботою більше, ніж можна. Довгий час в театрі я була єдиним колоратурним сопрано. А зарплатня залежала від посадового окладу. Згадала один випадок... Костюмерниця в театрі, така собі пані

Геня, одного разу говорить: «Пані Чайко, вам добре, ви йдете на сцену, заспіваете, маєте велику зарплату, а я от маю таку маленьку...». А я їй кажу: «Пані Геню, я вас розумію, але вашу роботу я буду робити хоч вже, всім допоможу одягнутися, щось пришию, підігну, а що ви зробите з моєю роботою? Може підете заспіваете замість мене?»... Наша робота дуже тяжка, але чи всі то можуть зрозуміти? І ще: до всіх оперних вистав у мене були свої сукні, які я купила під час гастролей у США.

– Володимире Павлівно, а як розпочалася Ваша викладацька діяльність?

– У вересні 1983 року на роботу до консерваторії мене запросив Павло Петрович Кармалюк, не було кому вчити колоратур. На початку я мала дуже слабких студентів, було важко з ними працювати. Поступово мій клас поповнювався хорошими співочими силами... Але так чи інакше – це також дуже тяжка і відповідальна робота: ми вкладаємо, а студент або візьме, або й ні... А за результати відповідати викладачу. Але до всіх студентів я ставилася однаково – з розумінням, теплом, старалася підтримати. Майже всім своїм випускницям для виступу на державному іспиті давала свої сукні. Пізніше усі ці сукні я подарувала оперній студії нашої консерваторії...

Ми ще довго сиділи у затишному помешканні Володимири Павлівни, а вона все згадувала і згадувала, і ці згадки заповнили кімнату, усю завішену картинами відомих художників, і серед них – у червоній сукні – портрет незабутньої Володимири Чайки...

Солоспів

Культурно-мистецький часопис кафедри сольного співу Львівської національної музичної академії ім. М. В. Лисенка

Засновник часопису – **Ігор КУШПАЕР**

Любов КИЯНОВСЬКА – Головний редактор
Мирослава ЖИШКОВИЧ (Заступник головного редактора)
Богдан КОСОПУД (Відповідальний секретар)

Редакційна колегія: Людмила БОЖКО, Ада КУШПАЕР

Наклад: 250 прим.